

irodalmi tanításban megtegyék kötelességüket. A többről hallgassunk, mert az az ifjúság lelkében amúgy is megvan. A németek, akik okbsak, így tesznek. A mi szerzőnk is megemlékezik ugyan a versaillesi békéről (14., 41., 50. és köv. l.), de minden izgatás nélkül, a legnagyobb tárgyilagossággal és nyomatékos utalással arra, hogy csak az olyan béke lehet tartós, amely a jogon alapszik és a legyőzötteknek is igazságot szolgáltat.

Visszatérve az előttünk levő füzetre, őszintén szólva címe terelte rá figyelmünket. Az abban kifejezett fogalom, az *Erziehung zur Rechtsfriedensgesinnung* azt jelenti, hogy a nevelés útján igyekezzünk a békés gondolkodást és együttélést előmozdítani. A keresztény vallás alapján álló szerző átérzi s végig gondolja tárgyát, amelynek érdekében részletes gyakorlati javaslatokkal is szolgál. Külön fejezetekben foglalkozik a német nyelvi és irodalmi, a történelmi és a vallástanítással, az idevágó német olvasmányok, közmondások és mesék részletes és tanulságos felsorolásával (egész terjedelmében lenyomatja Gellertnek *Der Prozess* c. költeményét), az engedelmességgel, mint a szóban forgó nevelésnek alapjával és elengedhetetlen feltételével, de nem szól külön az ajánlotta nevelésnek személyi képviselőjéről, mert nyilván abból a feltevésből indul ki, hogy az igazi tanító csakis ennek híve lehet. Pedig bizonyára minden nemzet tanítói között akadnak olyanok, akik ezeket az eszményi elveket a gyakorlatban meghazudtolják és függetlenítik magukat a 10. parancsolattól. Hisz a «kultúrnépek» nagyobb és hatalmasabb felének gondolkodása ma még, sajnos, nem érett meg a *Rechtsfriedensgesinnung*ra, hanem előbb kell hogy kitombolja, kigyűlölje magát. Ezt a mostanában Londonban alakult «jóság klubja» sem fogja megakasztani. Hiába, a rombolás és építés örökös harca pedagógiai téren sem szünetel.

Kemény Ferenc.

Dr. E. Dintzl u. Dr. C. Vaselli: Aufgaben aus der reinen und angewandten Mathematik. Wien—Leipzig. Gerold. Ára füzve 40 márka.

A két kötetre tervezett munka a német és osztrák középiskolák felső osztályai számára készült, s az első 113 oldalon adja a feladatokat, kellő csoportosítással, úgy az algebrából, mint a geometriából; majd 112 oldalon következnek a megoldások. A második rész fogja az alkalmazásokat tárgyalni. Az összeállítás nem annyira módszeres, mint inkább rendszeres (I. Der Zahlbegriff. II. Der Funktionsbegriff. III. Abbildung u. Transformation. IV. Der Gruppenbegriff. V. Algebra u. Zahlentheorie. VI. Geometrie). A főfejezetek körén belül is van csoportosítás. A geometria egy kissé háttérbe szorult. A megoldások legtöbbször csak útbaigazításokra szorítkoznak, s így az egyéni tevékenységet nem nyomják el. A színvonal fölötté áll a mi középiskolai tanulóink képességeinek, s átvezet az egyetemi tanulmányokhoz. A munka figyelemreméltó.

B. E.

VEGYES.

Milyen filozófiával foglalkozzék a pedagógus? Ezt az érdeembe vágó és időserű kérdést két helyen is tárgyalja a *Vierteljahrsschrift für philosophische Pädagogik*; f. é. 1. száma. Először a *Verein für wissenschaftliche Pädagogik*

máj. 16—17-én Lipcsében tartott nagygyűlésének beszámolója keretében, majd egy külön rövid cikkben. Amott két előadó, Frischeisen-Köhler és G. Weiss azt az alapvető tételt igyekezett igazolni, hogy a pedagógia mint tudomány az egész filozófiára alapítandó. Weiss ezt az igazságot Herbart műveinek időrendi boncolásából s döntő idézetekkel mutatta ki. Az *Umriss pädagogischer Vorlesungen* 2. §. szerint ugyan «a pedagógia mint tudomány a gyakorlati filozófiától és lélektantól függ; amaz mutatja a célt, ez az utat és akadályokat», de ezt kiegészíti Herbartnak következő mondata az *Aphorismen*-ből: «Amilyen bizonyos, hogy a filozófiának az ember rendeltetéséről és természetéről kell szólni, ép oly bizonyos, hogy a pedagógia filozófiai tudomány kell hogy legyen». A Herbart-féle pedagógia megértéséhez egyébiránt nem az *Allgemeine Pädagogik* adja meg a kulcsot, mert az csak töredék, csupán az erkölcsi nevelés részletproblémájával foglalkozik és azt kifejezetten szembeállítja az egész neveléssel; úgy szintén az *Umriss pädagogischer Vorlesungen* sém, mert ez az előbbi műnek gyakorlati kiépítése, hanem inkább *Über die ästhetische Darstellung der Welt als das Hauptgeschäft der Erziehung* c. ifjúkori műve (1802). Mindezek gondos egybevetéséből Weiss arra a következtetésre jut, hogy Herbart felfogásával nem ellenkezik, ha a pedagógiát mint tudományt az egész filozófiára alapítjuk s nem csupán az etikára. — K. Just *Welche Philosophie soll der Pädagog wählen?* c. cikkét azzal kezdi, hogy a lipcsei gyűlés egyértelműen azt vallotta, hogy a neveléstudománynak szüksége van a bölcsészettudományra; majd felveti azt a nehéz kérdést, hogy tehát milyen is legyen ez, illetőleg melyik filozófiát válassza a pedagógus. Ő maga kerülő úton igyekszik a megoldáshoz hozzáférközni s azért egyelőre azokat a bölcsészeti rendszereket sorolja fel, amelyek egymagukban nem elégíthetik ki a pedagógiát. Ilyenek: a) az a filozófia, amely tagadja, hogy a fiatal lélekre határozott befolyást lehet gyakorolni (indeterminismus); b) viszont az is, amely a veleszületett tehetéseket általában tagadja; c) az, amely a nevelést pusztán a gyermek szabadságára alapítja s minden beavatkozást visszautasít; d) nem elégíthet ki az olyan filozófia, amely egyes önálló lelki erők létezését teszi fel és ezeknek képzését külön-külön követeli; e) az sem, amely mindent egy alapelvből akar magyarázni s ennek mindent alárendel (intellectualismus, voluntarismus, anthropologiai és biologiai nevelés); f) távol tartandók végül mindazok a bölcsészeti rendszerek és irányok, amelyek abszolút erkölcsi értékelést nem ismernek, hanem csupán viszonylagos értékeket (pl. eudaimonismus). Az olvasó bizonyára nyomban észrevette, hogy a felsorolt esetek mind beleütköznek a neveléstudománynak, illetőleg a nevelésnek egy-egy alapvető követelményébe, feltételébe (ezekre a szerző egyenként rá is mutat), amiből szinte azt a következtetést vonhatnók le, hogy a pedagógia adja meg azokat a kritériumokat, amelyeknek a filozófia eleget tartozik tenni. Az ember a tárgya a filozófiának és a pedagógiának, sőt ez utóbbi szinte «emberibbnek» mondható. A «filozófiai pedagógia» és a «pedagógiai filozófia» azt hirdeti, hogy e két hatalmas tudomány ikerként közös anyától származik és elválaszthatatlanul egymásra van utalva. Ezen filozófiai kötelezettségének a pedagógus a gyakorlatban csak úgy tehet eleget, ha a filozófiai differenciálás helyett a pedagógiai integrálás útjára lép. Ne esküdjék tehát se egy filozófusra, se egy rendszerre, mert ezzel szakadást idéz elő az egységítésre, közösségre irányuló helyes pedagógiai hitvallásban, hanem inkább igyekezzék ez utóbbit azzal megteremteni, hogy a különböző filozófusokból és rendszerekből összehasonlítás és szorgos mérlegelés útján leszüri azokat az egyetemes igazságokat, amelyek nehéz hivatása közben biztos útmutatókúl szolgálhatnak neki. (kf.)

Ugyanennek a füzetnek tartalmából kiemeljük még a következő, figyelemreméltó közleményeket. Weiss közli Herbart egy kortársának és hallgatójának, A. Jungnak a mesterről irt jellemző megemlékezést, amely 1848-ban Königsbergben jelent meg. — Tudósítás a német filológusoknak és tanfériaknak szept. 27—30. Jenában tartott közgyűléséről, amelyen osztrák szakfériak is résztvettek. A pedagógiai szakosztályban tartott előadások. — A német történelemtanároknak márc. 30.—ápr. 2. Lipcsében tartott nagygyűlése, amelyen az osztrákok szintén résztvettek. Előadások: A történelmi képzés mai körértéke

(Gegenwartswert). Korunk követelményei a népiskolai történelmi tanítást illetőleg stb. — *Über annexionistische und materielle Pädagogik* c. Kemény Ferenc tag-társunk szövé teszi azokat a kinövéseket és nehézségeket, amelyek a közoktatásügy terén az idegen megszállások és az anyagi eszközök elégtelensége folytán bekövetkeztek.

A szülők hibái a nevelésben. Erről a mindenkor időszerű tárgyról az Országos Szabadoktatási Tanács felhívására népszerű előadásorozatot rendezett a Magyar Paedagogiai Társaság május hó folyamán a M. Tud. Akadémia heti üléstermében. Az előadások a következők voltak: 1. Május 18-án Dr. Fináczy Ernő egyetemi tanár bevezető előadása: *A szülői ház feladatai.* Dr. Gerlőczy Zsigmond egyetemi tanár: *A szülők hibái a testi nevelésben.* 2. Május 21-én Kemény Ferenc főreáliskolai igazgató: *A szülők hibái az értelmi nevelés körül.* 3. Május 25-én Dr. Schneller István egyetemi tanár: *A szülők hibái az erkölcsi nevelés körül.* 4. Május 28-án Sebestyenné Stetina Ilona áll. női pariskolai igazgató: *A szülők hibái a leánynevelés terén.* — Teljes tárgyilagossággal meg lehet állapítani, hogy a Társaságnak ezt az új kezdeményét tökéletes siker koronázta. A kiszemelt nagyteljesítő előadók érdemese személyisége már eleve kezeskedett az előadásoknak népszerű jellegük ellenére is előkelő színvonaláról, s az előadások valóban osztatlan tetszéssel is találkoztak. A gazdag tapasztalatból merítő, tudós előadók értékes és gyakorlatias fejtegetéseit szülők ből és pedagógusokból álló nagyszámú és jórészt állandó közönség élénk érdeklődése kísérte mindvégig, az ülésterem minden alkalommal zsúfolva volt figyelmes hallgatósággal, sőt némely előadás oly sok látogatót vonzott, hogy ülőhely sem jutott mindenkinek. E szép sikeren felbuzdulva tervbe vette a Társaság, hogy jövőre is rendez más közérdekű kérdésekről hasonló előadásorozatot. Magukat az előadásokat ezúttal nem ismerjük bővebben, mert előreláthatóan meg fognak jelenni a *Magyar Paedagogiai Társaság Könyvtára* c. vállalatnak egyik külön füzet alakjában, mely hivatva lesz arra, hogy szélesebb körök számára is hozzáférhetővé tegye e nagyon tanulságos elmélkedéseket és követni való tanácsokat. N.

Magyar Gyógypedagógiai Társaság a címe annak az új egyesületnek, amely f. évi május 18-án alakult meg s amelyben a rendellenes fejlődésű gyermekek oktatói, továbbá az ügy iránt érdeklődő emberbarátok egyesültek. A gyógypedagógia szó újabb elnevezés, de maga a tudomány régi; évszázadokon keresztül sok értékes tapasztalatból fakadó eljárással gazdagította a neveléstudományt. Dr. Itard, aki az aveyroni erdőben talált vad gyermek tanítására vállalkozott s eljárását részletesen leírta, ezzel megalapítója lett az érzékszervek működésére szolgáló gyakorlatoknak. Követője Dr. Séguin, a tanítóból orvos, majd később ismét gyógypedagógussá lett intézettulajdonos a megteremtője azoknak a gyakorlatoknak, amelyeken a Montessori-féle, világszerte ismert pedagógiai rendszer alapszik. Gyógypedagógus volt Graser, aki a lélekölő sillabizáló módszer helyett az írva-olvasztató eljárást adta a tanítósnak kezébe. Gyógypedagógusok indították a legkiméletlenebb harcot az iskolákban általánosan uralkodó verbalizmus ellen s nem órajtuk múlik, hogy eljárásuknak még ma sincs, vagy csak igen kevés az eredménye. A gyógypedagógia vitte be elsőnek a kézimunka-oktatást az iskolába: ez szolgáltatta a legtöbb érvet Locke *tabula rasájának* és Rousseau ama kijelentésének megdöntéséhez, hogy «minden jó, ami a természet kezéből jó»; itt vált legelőbb nyilvánvalóvá az átöröklés nagy jelentősége. A gyógypedagógia tette elsőnek alapelvét Rousseau mondását: *L'enseignement ne consiste pas en préceptes, mais en exercices*, a tanítás nem parancsolásból, hanem gyakorlásból áll. A gyógypedagógiában való elmélyedés volt a megindítója annak a merész gondolatnak, hogy a gyermeknek értelmét életkorához fogva mérjük meg. És Binet nyomán a szakemberek számai mérik ma már a gyermekek értelmi fejlettségét és ennek a fejlődésnek útjait. Beláthatatlanok ma még ezen vizsgálatok tanulságai, következményei: ezúttal csak a kiváló képességű gyermekek külön iskolájára, továbbá a pályaválasztó tanácsadásra kívánok rámutatni; mindmégannyi nagy fontosságú kérdés, az egyénre, társadalomra egyaránt. A gyógypedagógiai munkában való elmélyedés adta a gondolatot Graham

Bellnek, a telefon feltalálójának is. De nem folytatom tovább. Ha az elszigeteltén dolgozó pedagógusok ennyi értékes eredményt hoztak felszínre, jogos az a remény, hogy körülötte, egymás eredményeit egybevetve, megbíralva, még több és értékesebb eredményt tárnak majd elénk. Ezek a gondolatok - ötlöttek eszünkbe a társaság megalakulásakor, amely elég jó előjelek közt kél útjára. Imre Sándor államtitkár lett az elnök, aki gondolatokban gazdag, magas színvonalú beszéddel nyitotta meg az ülést. Rottenbiller Filöp igazságügyi államtitkár lett az alelnök, munkásai közt több kiváló pedagógust és pszichológust láttunk Ranschburg Pállal az élen, de melegen érdeklődik az ügy iránt a kultuszminiszter úr is, akinek üdvözlét Radnai Rezső min. tanácsos tolmácsolta. A Magyar Paedagogiai Társaság nevében Gyulai Ágost titkár szólalt fel a gyűlésen. Az előmunkálatokat Tóth Zoltán igazgató végezte el. *Éltes Mátyás.*

Évfordulót ünneplő intézetek. Sivár jelenünkben, amikor — mindenünkből kifosztva — jöznél számításal csupán műveltségünk fenntartó és-hatőerejében bizakodhatunk, nem lehet említetlen hagynunk azokat a mostanában gyorsan egymásután következett emlékünnepeket, melyek részben fájó érzéseket is keltenek ugyan bennünk, de egészükben mégis azzal a vigasztaló tudattal tölthetik el lelkünket, hogy közművelődésünknek mélyre lenyúló, tehát erős gyökérszállai is vannak. Május 21-én ülte meg fényes ünnepség keretében egyetemi rangra való emelésének felszázados évfordulóját messze külföldön is jóhírű egyetlen műszaki főiskolánk, a kir. József-műegyetem, nemzetünk technikai haladásának minden elismerést megérdemlő kútfeje és gőcpontja. Ugyancsak fennállásának 50 éves emlékünnepeit ülte továbbá négy jőnevű középfokú iskolánk: a budapesti tanárképző-intézet gyakorló főgimnáziuma (máj. 16.), a budapesti V. ker. áll. Bolyai-főreáliskola (jún. 11.), a Pozsonyból Cinkotára menekült áll. tanítónő-képző-intézet (máj. 14.), valamint a budapesti csalóány-utcai áll. tanítónő-képző-intézet (máj. 21.). Az ünnepségek lefolyásáról az illető intézetek kiadványak bizonyára részletesen be fogják számolni. Ünnepre gyűltek össze még április havában Kecskeméten a 300 esztendővel ezelőtt Bethlen Gábor alapította nagyenyedi kollégium menekült tanárai és volt növendékei is, hogy régi híres iskolájuktól megfosztva és hazájukból elűldözve keserű büszkeséggel emlékezzenek a mostani rossz napokban az elmúlt jó napokra. *N.*

Harmadik nemzetközi morálpedagógiai kongresszus Genfben. *Dr. Vass József* vall. és közokt. miniszter. úr a központi szervező-bizottság felkérésére elvállalta ennek a kongresszusnak védnökségét és kiküldte *Dr. Pauler Ákos* egyetemi ny. r. tanárt, az Orsz. Közokt. Tanács ügyvivő alelnökét a m. kir. kormány képviselőében és *Kemény Ferenc* ny. főreáliskolai igazgatót. Amaz a kongresszus tudományos eredményeiről, az utóbbi a kongresszus egész lefolyásáról fog beszámolni. *Dr. Finácz Ernő*, a magyar előkészítő-bizottság elnöke, aki a két előző morálpedagógiai kongresszuson hivatalból résztvett, a kiküldetést ezúttal akadályoztatása folytán nem vállalhatta. A miniszter, úr a magyar előkészítő-bizottságnak továbbá megfelelő összeget bocsátott rendelkezésére, amelyből fedezhetők lesznek azoknak a hazai szakembereknek tagsági díjai, akik a kongresszuson közleményeikkel vesznek részt és akik amannak fejében megkapják a kongresszus hivatalos kiadványait. Utólag *Nagy László* igazgató is jelentett be előadást, akivel a kongresszus magyar tagjainak száma (lásd 86. lap) 9-re emelkedik. — Egy újabb, május második felében érkezett körlevél vagy 20 tanulmány és jelentés címét közli, amelyek hivatalból fognak a kongresszus elé terjesztetni. A szerzők angol, francia, indiai, lengyel, németalföldi, német, osztrák, svájci és svéd nemzetiségűek. Ismertebb nevek ezek: R. Baden-Powell, P. Barth, Fr. W. Foerster, O. Ewald, F. J. Gould, E. Pieczynska k. a., H. Tobler, S. L. Veenstra és F. Zollinger. Április végéig 22 országban alakultak nemzeti előkészítő-bizottságok, ami eleve biztosítja a kongresszus nemzetközi jellegét.

Szüneti tanfolyamok. Az idén a külföldön rendezendő szüneti tanfolyamok ügyében eddig két körlevél érkezett hozzánk, amelyeket az érdeklődőkre való tekintettel röviden ismertetünk: I. A Claparède tanár által 1912-ben alapított *Institut J. J. Rousseau* a Léman-tó partján fekvő kies Thonon városkában

szervezi tanfolyamait júl. 20—26-án. Előadások: gyermeklélektan és kísérleti pedagógia, pályaválasztási tájékoztatás (*orientation professionnelle*), funkcionális nevelés, Franciaország oktatásügyének szervezete és a napirenden levő kérdések. D. e. 8—10-ig elméleti előadások, d. u. gyakorlatok, este társas összejövetelek. A tanfolyam hallgatói (férfiak és nők) a thononi gimnáziumban is kaphatnak szállást és ételmezést napi 10—12 francia frankért. A tanfolyamok díja 30 svájci = 60 francia frank. Bővebb értesítést ad az *Institut J. J. Rousseau, Taconnerie 5, Genève*. — 2. *Jenában* aug. 2—15-én a következő 11 tárgykörből tartanak szünidei tanfolyamokat: bölcsészettudományok, neveléstudomány, a rendellenes gyermek, természettudományok, háztartási ismeretek, közgazdaság, állam és társadalom; irodalom, szellemi tudomány és művészet; idegen nyelvek, német nyelv külföldiek részére, ritmikus gyakorlatok, tanfolyamok takarékpénztári tisztviselők részére. A *neveléstudományi tanfolyam* tárgyai ezek: a jelekör művelődési problémái (12 óra), a pedagógia bölcsészeti problémái (12 ó.), a pedagógia sarkalatos kérdései (12 ó.), különleges didaktika gyakorlatokkal (6 kettős óra), munkatanítás és munkaiskola (6 ó.), a munkaiskola gyakorlati alapjai (6 ó.), a vallás- és erköktanítás anyaga és problémái (12 ó.), válogatott gazdasági problémák az állampolgári nevelésben való értékesítés végett (12 ó.), fénykép és mozgókép valamennyi iskolanem tanításában (6 ó.), a gyermek nyelvének fejlődése és a német nyelvtanítás módszere (6 ó.), a művészeti nevelés kérdései (6 ó.), tornatanítás, játék és sport (6 kettős ó.). A felsorolt előadások anyagáról, úgyszintén a többi (10) tanfolyambeliekről részletesen tájékoztat az a 8 kéthasábos lap terjedelmű tervrajz, amelyet a titkárság útján lehet megszerezni (*Frl. Clara Blomeyer, Jena, Carl Zeissplatz 3.*). Díjak: beiratás 10 márka, egy-egy 6 órás tanfolyam 10 M, 12 órás 20 M, gyakorlatokkal 25—30 M; a németnél kedvezőbb valutájú országok honosai ezeknek a díjaknak háromszorosát fizetik. Lakás reggeli kávéval heti 40 M-tól felfelé, teljes penzió napi 25 M-től felfelé, a polgári konyhában (*Mittelstandsküche*) ebéd 5 M-től, vacsora 4.5 M-től felfelé. A hallgatók a tanfolyamok látogatásáról bizonyítványt kapnak. *kj.*

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó ülés 1922 március 18-án.

Fináczy Ernő elnöklelte alatt jelen voltak: Abonyi Julia, Ábrányi Aladár, Avar Gyula, Bálintné, Balogh Györgyné, Bán Aladár, Bardócz Pál, Barna Judit, Bene Ferenc, Benisch Artúr, Berwaldszky Kálmán, Böhm Karolin, Buza János, Csapó Gusztáv, Czöndör László, Daday László, Deák-Bárdos Józsefné, Debreczeny Endre, Dénes Szilárd, Diener Katalin, Dirner Adél, Erdélyi Endre, Éltés Mátyás jegyző, Ferenczi Ida, Földes Lipót, Frank Antal, Geőcze Sarolta, Gömöri Sándor, Gyermek János, Gyulai Ágost, Hajdu János, Hartl Vilma, Hegedüs Gyuláné, Heidinger Nándor, Herczka János, Hidasi Sándor, Horvay Ede, Horvay Edéné, Huszty Mária, Imre Sándor, Jalsoviczky Béla, Járity Nándorné, özv. Katona Lajosné, Kelemen Kálmán, Kemény Ferenc, Kenyeres Elemér, Keszler Károlyné, Kiss Béla, Kiss Ildebert, Koltái Ferencné, Kormos Gabriella, Krause Bella, Kulesár Sándor, Kun László, Lubik Irma, Lucsvijánszky Paula, Lux Gyula, Málnai Mihály, Maritskó László, Matheisz Béla, Mesterházy Jenő, Mohar Géza, Molnárné, Molnár Oszkár, Moravitz Lajos, Mosdóssy Imre, Nagy J. Béla, Németh Sándor, Percezl Margit, Pitroff Miklós, Pitroffné, Polgár Erzsébet, Prinz Rudolf, Quint József, Quint Józsefné, Radák Olga, Rákosi Margit, Reiner István, Reissmann Ilona, Reiter Antal, Ruder József, Sauersitz Margit, Sárközy Istvánné, Schmolff János, Schneller István, Sebő Béláné, Simonyi Gizella, Slajchó Mihály, Solyom János, Somló Katica, Stern Szerén, Székely Károly, Szelényi Ödön, Szenes Adolf, Szervánszky Irén, Szlávik Edéné, Szmetyana József,